

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф.д-р Маргарита Николаева Атанасова
УНСС, катедра Човешки ресурси и социална защита
Научна специалност Икономика и организация на труда

Относно: дисертационен труд за присъждане на научна степен
„доктор на науките“ по научна специалност „Икономика и организация на труда“ в Университет за национално и световно стопанство.

Автор на дисертационния труд: **Марин Александров Паунов**
Професор, доктор по икономика
УНСС

Тема на дисертационния труд:
Култура, икономика и социално доверие
(с изследване на ценностите на българите в европейски контекст)

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед №3196/17.12.2019 на Зам.ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът е представил за обсъждане дисертационния си труд в катедра Човешки ресурси и социална защита/Общикономически факултет на УНСС съгласно чл.39 от Правилник за прилагане на Закон за развитие на академичния състав в Република България/ППЗРАСРБ. Разкриването на процедурата по защита на дисертационния труд е извършено на основание: решение на Катедрен съвет на

катедра Човешки ресурси и социална защита (Протокол №4/13.12.2019) и решение на Факултетен съвет на Общикономически факултет (Протокол №12/17.12.2019) при УНСС.

Академичното развитие на проф. д-р Марин Александров Паунов като преподавател в катедра Човешки ресурси и социална защита в УНСС през последните две десетилетия се свързва със задълбочени и целенасочени изследвания и активна публикационна дейност в областта на културата и ценностите и тяхното взаимодействие с ключови компоненти и фактори на социално-икономическото развитие. Системният и продължителен академичен интерес към тази проблематика намира проявление в настоящия дисертационен труд, отразяващ стремежа на проф.М.Паунов за постигане на баланс между двете основни дименсии в полезността на научните изследвания- теоретична полезност и прагматичната полезност. Представеният дисертационен труд обхваща авторски изводи и оценки за ключови аспекти на „картината на нашето рекордно за Европа и изключително дори в световен мащаб българско (не)доверие“ и щрихи от основните му социално-икономически последици като „предпоставка за прагматичен поглед към възможното бъдеще на тази фундаментално важна българска ценностна особеност.“ В представените по настоящата процедура „Справка за изпълнение на минималните национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ за придобиване на научната степен "доктор на науките" и Справка за цитирани публикации се съдържа информация, която доказва, че кандидатурата на проф.д-р Марин Паунов напълно съответства на минималните национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд обхваща 242 стр. текст (увод, изложение, заключение и списък на използваната литература) като основното изложение е структурирано в пет основни части. Първа и втора глава са посветени на теоретичните основи на изследването и във връзка с това се отделя място за изясняване на редица концептуални характеристики на понятията култура и ценности и тяхното взаимодействие с динамиката на социално-икономическото развитие. Представя се задълбочен анализ на продължаващия дебат за връзките между култура и икономика като се акцентира върху редица методически проблеми, които са предмет

на авторски проучвания и търсения през последните две десетилетия. Във втора глава се откроява фокусът върху хомеостатичните баланси (мотивация-ценности-активност) и аналитичните ракурси на смисъла на културата във връзка с формирането и равнищата на съществуване на ценностите. В трета глава (Социалното доверие) се представя еволюцията на разбиранията на концепцията за социалното доверие в съвременните изследвания и ролята на социалното доверие като инфраструктурен елемент при културните дименсии и предпочитания. Трябва да се отбележи, че в първите три глави от дисертационния труд авторът демонстрира критични позиции към редица аргументи и изводи на научни школи в тези области, въз основа на което се оценяват възприетите изследователски тези. Четвърта глава (Българското (не)доверие- особености и следствия) заема централно място в дисертационния труд и представя резултатите от оригинално авторско проучване на относителното място на българите сред европейските нации по отношение на ценностните дименсии, индекси и измерители. На тази основа авторът проучва и анализира както българското (не)доверие така и редица причини за българската ценностна специфика. Ключовите параметри на анализа на българската ценностна специфика се свързват както с историческото развитие така и с динамиката на политическите процеси и системи в нашата страна. Авторът формулира редица изводи и оценки за социално-икономически измерения на българското недоверие, които са подходяща основа за задълбочен дебат за състоянието и възможностите за трансформация на българската ценностна специфика. Представените анализи и изводи потвърждават тезата, че българската социално-икономическа действителност е силно повлияна от особеностите на българската ценностна система и особено от рекордно ниските равнища на генерализирано социално доверие. Потвърдена е и тезата за необходимостта от осъзнаване на наличието на криза на ценностите и доверието в България и принципно нова интерпретация на този проблем от страна на централните, упражняващи власт, и прилагащи политики във всички сфери на обществения живот, вкл. икономиката. От тези позиции се формират определени предизвикателства за бъдещи изследвания на ценностния облик, генерализираното доверие и неговите по-частни феноменологии както в теоретичен план така и при изграждането на целенасочени политики на властовите центрове в България. Последната част

(Възможното бъдеще) обхваща систематизация и аргументация на възможности за постепенно усъвършенстване на ценностните дименсии и повишаване на равнището на социално доверие. Във връзка с това авторът очертава потенциала на разнообразни фактори сред които се открояват семейството и училището в условията на глобализация и европейска интеграция.

През последните години редица изследователи анализират възможностите за усъвършенстване и разширяване на обяснителния модел на функциониране на социално-икономическото развитие като към традиционния икономически обяснителен модел се интегрират компоненти от други научни области, при което се акцентира върху свързаността между икономиката, културата, социалността, морала, властта, обществения ред, нормите и правилата като среда за живота на хората. Динамиката на социално-икономическото развитие на нашата страна и сложният комплекс от фактори, които формират тези процеси са предмет на нарастващ интерес в условията на глобализация, вкл. и в контекста на възможността да се сравняваме все по-често и чрез все повече специализирани бази данни с останалите държави по разнообразни параметри, сред които са и редица специфики на културалните и ценностните характеристики. Темата за относително ниските (в сравнение с редица страни от ЕС) социално-икономически постижения на нашата провокира задълбоченото проучване на динамиката на културата и ценностите като среда, която може и трябва да се променя като се има предвид нейният потенциал за мотивиране на хората към конструктивно поведение и постигане на по-високи нива на социално-икономическо представяне. **От тези позиции настоящият дисертационен труд се отличава както с висока степен на актуалност на избраната тематика така и с научни резултатите и изводи, които са ценен източник на информация при формиране на политики за социално-икономическото развитие в бъдеще.**

В увода на дисертационния труд коректно са посочени както целите и задачите на изследването така и възприетите изследователски тези. Основна цел на дисертационния труд е обогатяване на разбирането за културата и социалното доверие като характеристики на обществената среда, въз основа на което да се изследва конкретната българска ценностна система и българското социално доверие. За постигане на тази цел се формулират редица изследователски задачи, които могат да се

обособят в няколко основни групи: анализ на корените на дебата за връзката между култура и икономика като основа за конструиране на авторови методологическа позиции; изследване на природата на генерализираното социално доверие като понятие с признаван статут на значима детерминанта и неговата роля като инфраструктурен елемент на културите; емпирично проучване на измеренията на социално-икономическите ефекти на българското социално недоверие и формулиране на най-важни пътища за решаване на проблема с ценностите и доверието в българската действителност

Възприети са изследователски тези, които са тясно обвързани с целта на дисертационния труд и са в основата на успешно изпълнение на поставените задачи. Сред възприетите изследователски тези за целите на настоящата рецензия се откроява със своя задълбочен и смел аналитичен хоризонт твърдението, че „...това, което наричаме култура, е всъщност ключът, с помощта на който индивидът изгражда смисъл на действителността, на себе си и на своите роли, на поведението на другите и на себе си. Стойки в началото (предпоставка) и в края (продукт) на човешкото възприятие като необходимо условие за задължителния аксиологичен компонент на всяко отражение, културата прави оценяването възможно, осигурявайки критерии за сравнение.“ При анализа на изследователските тези се възприемат редица ограничителни условия, една част от които са свързани с уточнението, че „...изследването не си поставя за цел формулирането на всеобхватен модел на взаимодействието култура-икономика по принцип; задача, която все още изглежда далеч от постижимото.“ Определена част от възприетите ограничения са свързани с използваните данни (базата данни на European Social Surveys, която не включва България във всеки свой рунд и не винаги прилага форма GP1), които се характеризират с различни времеви периоди и методически особености и това се взема предвид при тяхното прилагане и интерпретиране

В списъка на използваната литература са включени 150 източника (от които 125 са чуждестранни). Подробното запознаване с дисертационното изследване показва, че проф.М.Паунов гради своите концептуални анализи, изводи и оценки на основата на задълбочено познаване и критични позиции към широк кръг специализирани изследователски постижения на български и чуждестранни автори.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Представеният дисертационен труд е оригинално авторово изследване, плод на творчески капацитет и целенасочените усилия на проф.М.Паунов през последните десетилетия, което обхваща редица резултати, структурирани в няколко основни насоки.

► В контекста на задълбочено проучване на дебата за връзката между култура и икономика се представя и аргументира задълбочено разбиране за същността на културата, която се извежда от значително по-тесните рамки на досегашното ѝ разглеждане в културологията и социологията.

► От позициите на генерализираното социално доверие като инфраструктурен елемент на културите, са анализирани равнищата, измеренията и социално-икономическите ефекти на българското социално недоверие – както генерализирано, така и в частните му феноменологии – и на тази основа се формулират редица тревожни изводи и въпроси, засягащи равнищата на икономическо развитие и картината на социалната ни динамика.

► Представени са предложения за най-важните пътища за решаване на проблема с ценностите и доверието в българската действителност по линия на каналите, отговорни в най-висока степен за формирането на ценности и доверие- семейство и училище.

В обобщение се оформя изводът, че поставената изследователска цел е постигната и дисертационният труд обхваща анализи и оценки от задълбочено изследване, проведено от позициите на оригинална теоретико-методологическа рамка, разположена в сложен и многопластов дисциплинарен контекст, което обогатява разбирането за култура и социално доверие и тяхната роля в социално-икономическа среда във връзка със състоянието и динамиката на българска ценностна система и българското социално доверие

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Формулираните от дисертанта научни и научно-приложни приноси (стр.42-43 от автореферата) отразяват съответните изследователски постижения в дисертационния

труд. Тези приноси имат характер на обогатяване на наличното знание за методологическите подходи и концептуалните интерпретации и във връзка с това приемам формулираните от дисертанта научни приноси, сред които за целите на настоящата рецензия се открояват:

► Анализирани и обобщени са ключови тематични позиции на дискурса относно взаимовръзките между култура и икономика както в исторически, така и в съвременен план.

► Изведена и аргументирана ролята на генерализираното социално доверие като инфраструктурен елемент на културите, значимо обвързан с редица частни феноменологични нейни елементи като основа на разбирането на доверието и като методически елемент при редица изследвания и моделиране на връзката култура-икономика като цяло.

► Анализирани и систематизирани са специфики на българския национален характер, изразен в българската ценностна система, както и техните по-конкретни проявления и причините за тях на основата на актуални и значителни по обем данни и в сравнителен план с другите държави в ЕС

► Изследвани и оценени се равнищата, измеренията и социално-икономическите ефекти на българското социално недоверие – както генерализирано, така и в частните му феноменологии – и на тази основа да са формулирани изводи и въпроси, засягащи равнищата на икономическо развитие и картината на социалната ни динамика.

Очертаните в настоящата рецензия изследователски резултати и научни приноси от дългогодишно, задълбочено и оригинално научно изследване показват, че **дисертационният труд напълно отговаря за изискванията за придобиване на научната степен доктор на науките: а) съдържа теоретични обобщения и решения на значими за нашето социално-икономически развитие научни и научноприложни проблеми в областта на културата и социалното доверие като характеристики на обществената среда, които съответстват на съвременните постижения и представляват значителен и оригинален принос в науката.(чл.37 от Правилника за прилагане на ЗРАС; б)представеният дисертационен труд е резултат от добросъвестно самостоятелно изследване на автора, което не повтаря**

темата и съдържанието на представения за придобиване на образователна и научна степен "доктор"(чл.37 от Правилника за прилагане на ЗРАС)

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Представени са 15 публикации, които са свързани с темата на изследването, по своята хронология (първата е от 1996 г.) са индикатор за устойчивост и задълбоченост на академичния интерес на автора към проблематиката на дисертационния труд. Откроява се системността в изследванията на проф.М.Паунов през последните две десетилетия в областта на културата и нейното взаимодействие със социално-икономическите измерения на човешкото поведение в разнообразен контекст. Четири от публикациите са в чуждестранни издания (вкл. Paunov, M., Social Trust as an infrastructural element of cultures, *Advances in Management and Applied Economics*, Volume 9, Issue 2 (2019), Scienpress UK), което е предпоставка на разпространението на идеите, резултатите и изводите от научните изследвания на автора сред академичните среди извън нашата страна. В документацията по настоящата процедура е представен списък с 197 цитирания в книги на научни публикации на проф.М.Паунов, което е показател за разпространението и популярността на автора като изследовател в тази област.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът обхваща както основните параметри на изследователската методология, така и кратко съдържание на частите от основното изложение. Към автореферата е приложен списък с приносите на дисертационния труд и списък с авторски публикации, най-пряко свързани с темата на дисертацията.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Сложната интердисциплинарна същност на обекта и предмета на дисертационното изследване е предизвикателство към традиционните изследователски подходи и е основа за дебат както по някои от формулираните оценки и изводи, така и по отношение на емоционалния компонент в анализите, което е извън целите на настоящата рецензия. В случая се фокусираме върху някои въпроси свързани с

механизмите на социално-икономическото развитие и ролята на човека в тях. Оценявам високо изследователските резултати в настоящия дисертационен труд и формулирам два въпроса към дисертанта, които са насочени към усъвършенстване на образователната система в България и към бъдещи изследвания на ценностния облик на българите. 1. Желаната трансформация в параметрите на ценностната система и генерализираното доверие поставя редица предизвикателства пред образователната система - част от тях се систематизират в последната част на дисертационния труд като се посочват добри практики от Великобритания. От тези позиции авторът може да представи своето становище относно възможните последствия от широко коментираното (както в медиите така и в научните изследвания) недоверие и открити критики към съдържанието на учебниците в началното и основното образование в България през последното десетилетие като се има предвид, че образователната система (начално, основно, средно и висше образование) е традиционен фактор за формиране и развитие на човешкия капитал в страната. 2. Задълбочените изследвания на ценностния облик, на генерализираното доверие и неговите по-частни феноменолози са източник на необходимо знание като основа за формулиране на съответните политики на макро и микро-ниво. Във връзка с това дисертантът може да представи своето виждане за основните бариери (научно-методологически, институционални и др.) пред системните изследвания на ценностния облик на българите в контекста на Европа и света. Поставените тук въпроси показват, че дисертационното изследване обхваща анализи, изводи и оценки, които засягат ключови области от качеството на нашия живот и труд и имат потенциал да повлияят върху мисленето и поведението на широк кръг хора. От тези позиции препоръчвам да се публикува дисертационният труд (или определени части според авторова селекция) с цел да се популяризират резултатите от изследването и да се активира дебатът в тази област като основа за полезни трансформации в културата и ценностите в България.

8. Заключение

Въз основа на посочените анализи и оценки за дисертационния труд и откритите изследователски приноси, трябва да се направи изводът, че дисертацията напълно съответства на критериите за придобиване на научна

степен „доктор на науките”, а научната продукция на проф.д-р Марин Паунов отговаря на процедурните изисквания, посочени в ЗРАСРБ и Правилника за организацията и провеждането на конкурси за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в УНСС. Убедено препоръчвам научното жури да гласува за присъждане на научната степен „доктор на науките” на проф.д-р Марин Паунов по научна специалност „Икономика и организация на труда“ в Университет за национално и световно стопанство.

05.03.2020

Рецензент:

Проф.М.Атанасова

REVIEW

From: Prof. Dr. Margarita Nikolaeva Atanassova

Scientific Specialty Economics and Labor Organization

University of National and World Economy – Sofia

Regarding: dissertation thesis for acquiring the scientific degree Doctor of Science in
Scientific Specialty “Economics and Labour Organisation” at UNWE

Author of dissertation: Marin Alexandrov Paunov

Professor, PhD

UNWE

Dissertation Title:

Culture, economy and social trust
(with a study of the values of the Bulgarians
in a European context)

Reason to present a review: member of the scientific jury for dissertation thesis defence
appointed by Order No 3196/17.12.2019 by the Vice Rector of UNWE.

1. Doctorate Candidate

The doctorate candidate has presented his dissertation thesis for consideration at the Department “Human Resources and Social Protection” within the General Economics Faculty at the UNWE according to art. 39 of the Rules for the Implementation of the Academic Staff Development Act in the Republic of Bulgaria. The opening of a procedure for defence of the dissertation thesis was performed based on: decision by the Department Council of Department “Human Resources and Social Protection” (№4/13.12.2019) and

decision by the Faculty Council (No12/17.12.2019) of General Economic Faculty at UNWE

The academic development of Prof. Dr. Marin Alexandrov Paunov as a lecturer in the Human Resources and Social Protection Department at UNWE over the last two decades has been associated with in-depth and focused research and active publication in the field of culture and values and their interaction with key components and factors of socio-economic development. Systematic and continuous academic interest in this issue is revealed in the current dissertation, reflecting the aspirations of prof.M.Paunov to achieve a balance between the two main dimensions of the usefulness of research-utility theoretical and pragmatic utility. The dissertation presented covers the author's conclusions and assessments of key aspects of the "picture of our record for Europe and extremely even on a global scale Bulgarian (un) confidence" and touches on its main socio-economic implications as a "prerequisite for a pragmatic view of the possible future of this fundamentally important Bulgarian value trait. " The "Report for the fulfillment of the minimum national requirements under Art. 2b, para. 2 and 3 of LADSRB for the acquisition of the scientific degree "Doctor of Science" and the Reference for the cited publications contain information that proves that the application of Prof. Dr. Marin Paunov fully complies with the minimum national requirements under Art. 2b, para. 2 and 3 of LADSRB .

2. Overview of the dissertation thesis

The dissertation submitted for review comprises 242 pages of text (introduction, presentation, conclusion and list of used literature) and the main presentation is structured in five main sections. The first and second chapters are devoted to the theoretical foundations of the study and to clarification of a number of conceptual characteristics of the concepts of culture and values and their interaction with the dynamics of socio-economic development. An in-depth analysis of the ongoing debate on the links between culture and the economy is presented, focusing on a number of methodological issues that have been the subject of author's research and research over the last two decades. Chapter two highlights the focus on homeostatic balances (motivation-values-activity) and analytical perspectives on the meaning of culture in relation to the formation and levels of existence of values. Chapter 3 (Social Trust) presents the evolution of the concept of social trust in contemporary research and the role of social trust as an infrastructure element in cultural dimensions and preferences. It should be noted that in the first three chapters of the dissertation the author demonstrates

critical positions on a number of arguments and conclusions of scientific schools in these fields, on the basis of which the accepted research ones are evaluated. Chapter Four (Bulgarian (Un) Trust - Features and Consequences) is central to dissertation work and presents the results of an original author's study of the relative place of Bulgarians among European nations in terms of value dimensions, indices and benchmarks. On this basis, the author examines and analyzes both Bulgarian (un) confidence and a number of reasons for the Bulgarian value specificity. The key parameters of the analysis of the Bulgarian value specificity are related to both the historical development and the dynamics of the political processes and systems in our country. The author formulates a number of conclusions and assessments for both the socio-economic dimensions of the Bulgarian distrust and the reasons for the Bulgarian value specificity, which are an appropriate basis for a thorough debate on the status and opportunities for transformation of the Bulgarian value specificity. The presented analyzes and conclusions confirm the thesis that the Bulgarian socio-economic reality is strongly influenced by the peculiarities of the Bulgarian value system and especially by the record low levels of generalized social confidence. The thesis of the need to realize the existence of a crisis of values and confidence in Bulgaria was confirmed, as well as a principally new interpretation of this problem by the centers exercising power and implementing policies in all spheres of public life, incl. the economy. These positions form certain challenges for future studies of the value image, generalized trust and its more particular phenomenologies, both theoretically and in the establishment of purposeful policies of the power centers in Bulgaria. The final part (Possible Future) covers the systematization and argumentation of possibilities for gradual improvement of the value dimensions and enhancement of the level of social trust. In this connection, the author outlines the potential of various factors, among which family and school stand out in the context of globalization and European integration.

In recent years, a number of researchers have analyzed the possibilities of refining and expanding the explanatory model of the functioning of socio-economic development by integrating components from other scientific fields into the traditional economic explanatory model, focusing on the interconnection between economy, culture, sociality, morality, power, public order, norms and rules as an environment for people's lives. The dynamics of the socio-economic development of our country and the complex set of factors that shape these

processes are the subject of increasing interest in the conditions of globalization, incl. and in the context of being able to compare more and more frequently and through more specialized databases with other countries on a variety of parameters, among which are a number of specifics of cultural and value characteristics. The topic of the relatively low (compared to many EU countries) socio-economic achievements of ours provokes an in-depth study of the dynamics of culture and values as an environment that can and should change given its potential to motivate people to constructively behavior and achievement of higher levels of socio-economic performance. From these positions, this dissertation is distinguished by its high degree of topicality of the chosen topic and its potential to form valuable conclusions in the formulation of policies for socio-economic development in the future.

The introduction to the dissertation correctly states both the aims and objectives of the research and the accepted research theses. The main goal of the dissertation is to enrich the understanding of culture and social trust as characteristics of the social environment, on the basis of which the specific Bulgarian value system and the Bulgarian social trust should be explored. To achieve this, a number of research tasks are formulated, which can be divided into several main groups: analysis of the roots of the debate on the link between culture and economy as a basis for constructing the author's methodological positions; exploring the nature of generalized social trust as a concept with the recognized status of a significant determinant and its role as an infrastructure element of cultures; empirical study of the dimensions of the socio-economic effects of the Bulgarian social distrust and formulation of the most important ways to solve the problem of values and confidence in the Bulgarian reality. These research are closely linked to the purpose of the dissertation and are the basis for successful completion of the assigned tasks. Among the accepted research theses for the purposes of this review stands out with its deep and bold analytical horizon the statement that "... what we call culture is actually the key by which an individual constructs a sense of reality, of himself and of their roles, the behaviors of others and themselves. By standing at the beginning (prerequisite) and end (product) of human perception as a necessary condition for the obligatory axiological component of any reflection, culture makes evaluation possible, providing benchmarks.

In the process of analysis of accepted research theses , a number of limitations are taken into account, some of which are related to the statement that "... the study does not aim

to formulate a comprehensive model of culture-economy interaction in principle; a task that still seems far from achievable. " Some of the limitations adopted are related to the data used (the European Social Surveys database, which does not include Bulgaria in every round and does not always apply the GP1), which are characterized by different time periods and methodological features, and this is taken into account in their application and interpretation

The list of References includes 150 sources (125 of which are foreign). A thorough introduction to the dissertation research shows that Prof. M. Paunov builds his conceptual analyzes, conclusions and evaluations on the basis of deep knowledge and critical positions towards a wide range of specialized research achievements of Bulgarian and foreign authors.

3.Evaluation of the scientific and applied results obtained

The dissertation presented is an original research by the author, a result of the creative capacity and purposeful efforts of Prof. M.Paunov over the last decades, which covers a number of results, structured in several main directions.

► In the context of an in-depth study of the debate on the interaction between culture and the economy, a thorough understanding of the nature of culture is presented, which is derived from the much narrower scope of its current consideration in cultural studies and sociology.

► From the standpoint of generalized social trust as an infrastructure element of cultures, the levels, dimensions and socio-economic effects of Bulgarian social distrust - both generalized and in private phenomenologies - have been analyzed and a number of disturbing conclusions and questions are formulated on this basis. the levels of economic development and the picture of our social dynamics.

► Suggestions are made for the most important ways of solving the problem of values and trust in Bulgarian reality through the channels responsible for the formation of values and trust - family and school.

In summary, the conclusion is that the research goal has been achieved and the dissertation covers analyzes and evaluations from an in-depth study conducted from the standpoint of an original theoretical and methodological framework, situated in a complex and multifaceted disciplinary context, which enhances understanding of culture and culture their role in the socio-economic environment in relation to the status and dynamics of the Bulgarian value system and Bulgarian social confidence

4. Evaluation of research contributions

The scientific and applied contributions formulated by the dissertation (p.42-43 of the abstract) reflect the relevant research achievements in the dissertation. These contributions have the character of enriching the available knowledge of methodological approaches and conceptual interpretations in the field of research, and in this regard I accept the scientific contributions formulated by the dissertation, among which, for the purposes of this review, stand out:

► The main topics and viewpoints of the discourse on the interrelation between culture and economy are analysed and summarised, both historically and from the perspective of modern times; key previous attempts at explaining the link and modern approaches are reflected on and systematised.

► The role of generalised social trust as an infrastructural element of cultures significantly related to a number of its more specific phenomenological elements is drawn out in an original way and is proved. Not only does this enhance the understanding of trust but it can also be usefully employed as a methodological element in a number of studies – a fact appearing particularly useful as a contribution and aid in building explanatory constructs and the complex models of the relationship between culture and economy in general.

► Based on up-to-date and voluminous data and in comparison with the remaining EU states, the specifics of the Bulgarian national character are analysed extensively and in-depth, together with their more specific manifestations and the reasons behind them.

► The levels, dimensions and social and economic outcomes of the Bulgarian social distrust – both generalised, and in its specific phenomenological manifestations – are studied and, based on this, alarming issues are raised concerning the levels of economic development and the picture of our social dynamics.

The research findings and scientific contributions outlined in this review from years of in-depth and original research show that the dissertation fully meets the requirements for obtaining the degree Doctor of Science: a) the dissertation presented contains theoretical solutions to the relevant scientific and applied problems in the field of culture and social trust relevant to our socio-economic development, as characteristics of the social environment that are in line with contemporary achievements and make a significant and original contribution to science (Article 37 of the Implementing Regulations of the LADSRB); b) the presented

scientific work is the result of a conscientious independent research of the author, which does not repeat the topic and the content of the PhD thesis (Article 37 of the Implementing Regulations of the LADSRB)

5. Evaluation of the publications on the dissertation topic

There are 15 presented publications, related to the topic of the research. In their chronology (the first is from 1996) these publications are an indicator of the sustainability and depth of the author's academic interest in the topic of the dissertation. The systematic research of Prof. M. Paunov over the last two decades in the field of culture and its interaction with the socio-economic dimensions of human behavior in a diverse context is highlighted. Four of the publications are in foreign editions (including Paunov, M., Social Trust as an infrastructural element of cultures, *Advances in Management and Applied Economics*, Volume 9, Issue 2 (2019), Scienpress UK), which is a prerequisite for the spread of the ideas, results and conclusions of the author's research among academic circles outside our country. A list of 197 citations in books of scientific publications of Prof. M. Paunov is presented in the documentation of this procedure, which is an indicator of the distribution and popularity of the author as a researcher in this field.

6. Evaluation of the Extended Summary

The Extended Summary covers both the basic parameters of the research methodology and the brief content of the sections of the main presentation. Attached to the Extended Summary is a list of the contributions of the dissertation and a list of author's publications related to the topic of the dissertation.

7. Notes, recommendations and questions

The complex interdisciplinary nature of the subject and the object of the dissertation is a challenge to traditional research approaches and is a basis for debate, both on some of the formulated assessments and conclusions, and on the emotional component of analyzes, which is beyond the scope of this review. In this case, we focus on some issues related to the mechanisms of socio-economic development and the role of the individual in them. I highly appreciate the research results in this dissertation and formulate two questions for the

dissertation that are aimed at improving the education system in Bulgaria and towards future studies of the value image of Bulgarians. 1. The desired transformation in the parameters of the value system and generalized trust poses a number of challenges to the education system - some of them are systematized in the last part of the dissertation, citing good practices from the UK. From these positions, the author can present his opinion on the possible consequences of the widely commented (both in the media and research) distrust and open criticism of the content of textbooks in primary and basic education in Bulgaria over the last decade, given that educational system (primary, basic, secondary and higher education) is a traditional factor for the formation and development of human capital in the country. 2. In-depth studies of the value image, generalized trust and its more particular phenomenologists are a source of necessary knowledge as a basis for formulating relevant policies at the macro and micro-levels. In this connection, the author can present his vision of the main barriers (scientific-methodological, institutional, etc.) to the systematic studies of the value image of Bulgarians in the context of Europe and the world. The questions raised here indicate that the dissertation covers analyzes, conclusions, and assessments that affect key areas of our quality of life and work and have the potential to influence the thinking and behavior of a wide range of people. From these positions, I recommend publishing the dissertation (or some sections according to the author's selection) in order to promote the results of the research and to activate the debate in this field as a basis for desired transformations in the culture and values in Bulgaria.

9. Conclusion

Based on the above analyzes and assessments of the dissertation and the distinguished research contributions, it should be concluded that the dissertation fully meets the criteria for obtaining the degree of Doctor of Science. Prof. Dr. Marin Paunov meets the procedural requirements set out in the LADSRB and The Rules for the Organization and Conducting of Competitions for Acquisition of Academic Degrees and Academic Positions at UNWE. I confidently recommend the scientific jury vote to award the degree "Doctor of Science" of Prof. Marin Paunov, scientific specialty "Economics and Labor Organization" , University of National and World Economy.

05.03.2020

Reviewer

Prof.M.Atanasova